

આદિસ્તવઃ । (તે ધન્ના૦ સ્તોત્ર)

સં. આ.પ્રદ્યુમ્નસૂરિ

વીસ ગાથાનું પ્રાકૃત ભાષામાં બદ્ધ આ સ્તોત્ર ભાવવાહી છે. આ સ્તોત્રની પહેલી ગાથા સંઘમાં ખૂબ પ્રચલિત છે. આખું સ્તોત્ર પ્રાયઃ આર્યા છન્દમાં છે. છેલ્લી ગાથાનો છંદ જુદો છે. કયો છે ! ભાયાણી સાહેબ હોત તો તુર્ત પૂછીને જાણી શકાત. તેમના પછી કોને પૂછવું ? એ છેલ્લી ગાથાનો પૂર્વાર્ધ ક્યાં પૂરો થાય છે ? અને ઉત્તરાર્ધ ક્યાં શરૂ થાય છે તે જાણી શકાયું નથી. પ્રત્યેક ગાથાના ચોથા ચરણ રૂપે તે ધન્ના જેહિં દિટ્ઠો સિ એ પદ ૧૭ ગાથામાં આવે છે. માત્ર ત્રણ ગાથામાં એ ક્રમ જલ્લવાયો નથી. વઢી બધેજ એ પદ સાર્થક જણાય છે.

શ્રી આદિનાથ ભગવાનનાં જીવનના મહત્ત્વના તે તે પ્રસંગોની ચિત્રાવલિ જ અહીં આપી છે, અને એ પ્રસંગની વાત લખીને જેણે એ જોયું તે ધન્ય છે, આવું વર્ણન છે.

સાતમી ગાથા અને તેનો ભાવ ખૂબ હૃદયંગમ છે. ભગવાન ઋષભદેવ જ્યારે વનમાં વિહાર કરતા હતા ત્યારે તેમના સુવર્ણ વર્ણના શરીરની કનકમય કાન્તિ વડે વનરાજિને રંગી દેતા હતા. અને એ વનમાં વિચરતાં મૃગકુલોને ધન્ય છે, જેઓએ તેમને એ રીતે વિહરતા જોયા હતા. રચના પ્રાસાદિક અને પ્રાંજલ છે. પ્રવાહ શરૂ થયા પછી વાચક છેક સુધી કાવ્ય રસનો અનુભવ કરે છે. રસને માણે છે.

આ સ્તોત્ર પગથીઆના ઉપાશ્રયના મંડારની પોથીમાં છે. માત્ર બે પાનાની પોથીમાં કુલ આવી નાની મોટી છ રચના છે. આ સ્તોત્રના અંતમાં આદિસ્તવઃ એમ લખ્યું છે. ઇટલે એ લખીને નવું ઓઢાવનું નામ કૌસમાં મૂક્યું છે.

—X—

બાલતર્ણિમિ સામિય સુમેરુસિહરંમિ કણયકલસેહિં ।

તિઅસાસુરેહિં ન્હવિઓ તે ધન્ના જેહિં દિટ્ઠો સિ ॥૧॥

तिअसिंदकयविवाहो देवी सुमंगला सुनंदाए ।
 नवकंकणो सि सामिअ ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥२॥
 रायाभिसेयकाले विणीयनगरीइ तिअसलोगंमि ।
 न्हविओ मिहुणनरेहिं ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥३॥
 दाणं दाऊण पुणो, रज्जं चइऊण जगगुरू पढमो ।
 निक्खमणमहिमकाले ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥४॥
 सिबिअविमाणारूढो जइआ तं नाह दिक्खसमयंमि ।
 पत्तो सिद्धत्थवणं ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥५॥
 काऊण य चउमुट्ठिं लोयं भयवं पि सक्कवयणेणं ।
 वाससहस्सं विहरइ ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥६॥
 रंजंतो वणराई कंचणवन्नेण नाह देहेण ।
 धन्नाइं मयकुलाइं ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥७॥
 नमिविनमी रायाणो, तह पयपउमंमि नाहमल्लीणा ।
 पत्ता वंछियरिद्धिं ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥८॥
 गयपुर सेयंसराइणो पढमदिन्नपारणए ।
 इक्खुरसं विहरंतो ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥९॥
 अध्धतेरसकोडीओ मुक्का सुरवरेहिं तुम्हे(ठे)हिं ।
 उक्कोसा वसुहारा ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥१०॥
 छट्ठमदसमदुवालसेहिं मासद्धमासखमणेहिं ।
 उग्यं तवं तवंतो ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥११॥
 लंबंतबाहुज्जु(जु)यत्तो निच्चलकाओ पसन्नचित्तमणो ।
 धम्मज्झाणंमि ठिओ ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥१२॥
 तह पुरिमतालनयरे नग्गोहदुमस्स संठिओ हिट्ठा ।
 केवलमहिमा गहिओ ते धन्ना जेहिं दिछोसि ॥१३॥

પઝમેસુ ઠવિઅચલણો બોહંતો ભવિઅકમલસંડાઈં ।
 સામિઅ તચ્ચિઅ ધન્ના તે ધન્ના જેહિં દિઢોસિ ॥૧૪॥
 તિઅસાસુરમજ્જગઓ કંચણપીઢંમિ સંઠિઓ નાહ ! ।
 ધમ્મં વાગરમાણો તે ધન્ના જેહિં દિઢોસિ ॥૧૫॥
 તે ધન્ના કયપુત્રા જેહિં જિણો વંદિઓ તયા કાલે ।
 કેવલ(લ્હ?)નાણસમયે વંદિજ્જઈ તિઅસલોગેહિં ॥૧૬॥
 ધન્નેહિં તુમં દીસસિ નવિઅ અહન્નેહિં અકયપુત્રેહિં ।
 તુહ દંસણરહિયાણં નિરત્થયં માણુસં જમ્મ ॥૧૭॥
 મિચ્છત્તતિમિરવામોહિઅંમિ જયનાહ તિહુઅણે સયલે ।
 ઝમ્મીલીરુણ નયણે તે ધન્ના જેહિં દિઢો સિ ॥૧૮॥
 અઢ્ઢાવયંમિ સેલે ચડદસભત્તેણ મુક્કમણપત્તો ।
 દસહિં સહસ્સેહિં સમં તે ધન્ના જેહિં દિઢોસિ ॥૧૯॥
 ઇઅચવણ-જમ્મ-નિક્કમણ-નાણ-નિવ્વાણકાલસમયંમિ ।
 દઢ-મૂઢ-અયાણેણ ભત્તિએ
 તં કુણસુ નાધિનંદણ, પુણો વિ જિણસાસણે બોહીં (હિં) ॥૨૦॥

(નોંધ : ૨૦ મી ગાથા પળ આર્યા છન્દમાં જ જણાઈ છે. માત્ર તેમાં બે અડધિયાની વચ્ચે 'દઢ મૂઢ અયાણેણ ભત્તિ(તી)એ' એટલું ચરણ અતિરિક્ત છે; અને તેનો સન્દર્ભ વિચારતાં એવું અનુમાન થાય છે કે એક આઘી ગાથા હજી આમાં હોવી જોઈએ. ૨૦મી ગાથાના પૂર્વાર્ધ પછીનો ઉત્તરાર્ધ 'દઢ મૂઢ'થી શરૂ થતો હોય, અને ત્યાર પછીની ગાથાનો પૂર્વાર્ધ (જે અહીં નથી) મઢી આવે તો તેની સાથે 'તં કુણસુ' થી આરંભાતો ઉત્તરાર્ધ જોડવો જોઈએ, એવું અનુમાન થાય છે. આ રંચનાની બીજી હસ્તપ્રતો શોધવી અને તેની સાથે વાચના મેઢવવાપૂર્વક સમ્પાદન થવું જરૂરી લાગે છે. શી.)

C/o જિતેન્દ્ર કાપડિયા

અજન્તા પ્રિન્ટરી

૧૨બી લાભ કોમ્પ્લેક્સ, નવજીવન, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪